

**МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (УКРАЇНА)
ГУМАНІСТИЧНО-ПРИРОДНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ЯНА ДЛУГОША
В МІСТІ ЧЕНСТОХОВІ (ПОЛЬЩА)**

**ISSN (print) 2617-0833
ISSN (online) 2617-0841**

**Міжнародний науковий журнал
«ОСВІТА І НАУКА»**

**ПРИРОДНИЧІ ТА ТЕХНІЧНІ НАУКИ
ГУМАНІТАРНІ ТА СУСПІЛЬНІ НАУКИ
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ**

Виходить два рази на рік

Випуск 1(40) 2026

МУКАЧЕВО-ЧЕНСТОХОВА

5. Fizeshi, O. Y. 2023. Aktualni problemy dydaktyky pochatkovoї osvity (konspekt lektsii do vyvchennia kursu). Mukachevo: MSU.

УДК 373.2.014.5“20”(477)(045)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ У XXI СТОЛІТТІ

Легета М.В., Пинзенік О.М.

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF EDUCATIONAL ACTIVITY OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION INSTITUTIONS IN UKRAINE IN THE XXI CENTURY

Leheta Myroslava, Pinzenik Olena

Стаття присвячена вивченню особливостей організації освітньої діяльності закладів дошкільної освіти в Україні у XXI столітті, які визначаються розумінням дошкільної освіти як передумови та потреби в закладанні міцного фундаменту для здобуття особистістю освіти впродовж життя; цілями та завданнями дошкільної освіти, які полягають у формуванні у вихованців суспільних цінностей, загальнолюдських і національних цінностей, потреби в здоровому способі життя та екологічній поведінки, цінностей пізнання та розвитку. Констатовано, що організація освітньої діяльності в системі дошкільної освіти регулюється законодавством та нормативно-правовими документами. Необхідною умовою організації освітньої діяльності закладів дошкільної освіти є створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища. Форми організації дошкільної освіти різняться в залежності від потреб дитини, батьків, регіональних особливостей, кадрового потенціалу тощо. Зміст дошкільної освіти визначається безпосередньо закладом дошкільної освіти у відповідності до вимог Державного стандарту дошкільної освіти за однією або кількома освітніми або парціальними програмами.

Ключові слова: дошкільна освіта, заклади дошкільної освіти, освітня діяльність.

The article is devoted to identifying the features of the organization of educational activity in domestic early childhood education institutions. Purpose – to clarify the features of the organization of educational activity in domestic early childhood education institutions in the XXI century. Methods: content analysis of regulatory literature, scientific, educational, and methodological works, and information-analytical publications to determine the features of the organization of educational activity in domestic early childhood education institutions. Results & Conclusions. The features of the organization of educational activity of early childhood education institutions in Ukraine in the XXI century have been clarified, which are determined by the understanding of early childhood education as a prerequisite and a need for laying a solid foundation for an individual's lifelong learning; the goals and objectives of early childhood education, which consist in forming social values, universal and national values, the need for a healthy lifestyle and ecological behavior, as well as the values of cognition and development among children. It is stated that the organization of educational activity in the early childhood education system is regulated by legislation and regulatory documents. A necessary condition for organizing the educational activity of early childhood education institutions is the creation of a safe, healthy, and inclusive educational environment. The forms of early childhood education organization vary depending on the needs of the child, parents, regional characteristics, personnel potential, etc. The content of early childhood education is determined directly by the early

childhood education institution in accordance with the requirements of the State Standard of Early Childhood Education according to one or more educational or partial programs.

Key words: *early childhood education, early childhood education institutions, educational activity.*

Постановка проблеми: актуальність, аналіз останніх досліджень, мета.

Дошкільна освіта є первинною ланкою освіти впродовж життя, що визначає її особливий статус та визначається, власне, її сутністю як процесу та результату «всебічного розвитку, виховання, навчання, соціалізації дітей та формування у них необхідних життєвих навичок і компетентностей до початку здобуття початкової освіти» [4]. Дошкільня – це фундамент, на якому розбудовується вся наступна освіта, і від того, наскільки міцний цей фундамент, залежатиме ефективність усіх наступних освітніх рівнів. На сучасному етапі в Україні дошкільна освіта регулюється законами «Про освіту» (2017) та «Про дошкільну освіту» (2024), а також іншими нормативними актами та положеннями, а зміст дошкільної освіти відображений в освітніх програмах, які диференціюються за різними ознаками.

Дошкільна освіта як феномен виступала предметом наукового пошуку багатьох вітчизняних науковців, зокрема Л. Артемової, В. Алямовської, Г. Беленької, І. Беха, Н. Гавриш, К. Крутій, Н. Лисенко, О. Янко та ін. Питання історичної ретроспективи становлення та розвитку дошкільної освіти вивчали Т. Пантюк, Г. Рего, І. Улюкаєва, А. Федорович та ін. Різні аспекти формування особистості дошкільника були в центрі уваги А. Аніщук, С. Михальської (комунікативно-мовленнєвий розвиток), Н. Берегової, С. Михальської, О. Россохи, П. Федорчук (родинне виховання), Ю. Картави (естетичне виховання), Л. Лохвицької (моральне виховання), О. Пинзеник (природнича компетентність, екологічне виховання дошкільників), В. Суржанської (пізнавальна активність дітей дошкільного віку) та ін. Різноманіття «дошкільної» проблематики наукових досліджень підкреслює актуальність та значущість сучасної дошкільної освіти.

Мета статті – з'ясувати особливості організації освітньої діяльності у

вітчизняних закладах дошкільної освіти в XXI столітті.

Результати дослідження. Як вже зазначалося у вступі, дошкільна освіта в Україні регламентується низкою законодавчих та нормативно-правових документів, які визначають її мету та завдання, принципи організації діяльності, видову типологію та різноманітність закладів освіти, зміст дошкільної освіти тощо. На рис. 1 вказана актуальна нормативно-правова база, що регулює дошкільну освіту в Україні на сучасному етапі.

Закон України «Про дошкільну освіту»		
Постанови Кабінету Міністрів України	Накази Міністерства освіти і науки України	Накази іншого Міністерства або відомства
«Деякі питання про типи організації освітньої діяльності закладів дошкільної освіти» від 07.07.2025 р. № 818	«Про затвердження Положення про мережеву форму здобуття дошкільної освіти» від 21.05.2025 р. № 746	«Про затвердження професійного стандарту "Керівник (директор) закладу дошкільної освіти"» від 28.09.2021 р. № 620-21
«Про затвердження Положення про спеціальний дитячий садок» від 07.07.2025 р. № 817	«Про затвердження Положення про сімейну (домашню) форму здобуття дошкільної освіти» від 28.05.2025 р. № 786	«Про затвердження професійного стандарту "Вихователь закладу дошкільної освіти"» від 19.10.2021 р. № 755-21
«Про затвердження Порядку утворення та функціонування спеціальних груп вихованців закладів дошкільної освіти» від 04.04.2025 р. № 381	«Про затвердження Положення про очну (денну) форму здобуття дошкільної освіти» від 21.05.2025 р. № 747	
«Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» від 10.04.2019 р. № 530	«Про затвердження Положення про дистанційну форму здобуття дошкільної освіти» від 26.06.2025 р. № 926	
	«Про затвердження Положення про форму здобуття дошкільної освіти – педагогічний патронаж» від 23.06.2025 р. № 895	
	«Про затвердження Порядку зарахування, відрахування та переведення вихованців до державних, комунальних закладів освіти для здобуття дошкільної освіти» від 14.02.2025 р.	
	«Про затвердження Типового положення про конкурс на посаду керівника державного, комунального закладу дошкільної освіти» від 06.01.2025 р. № 9	
	«Про затвердження Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, яка здобуває дошкільну освіту» від 09.12.2024 р. № 1713	

Рис. 1. Нормативно-правове забезпечення дошкільної освіти в Україні.

Джерело: [2].

Під освітньою діяльністю закладів дошкільної освіти слід розуміти діяльність, яка спрямована на комплексну реалізацію та забезпечення процесів розвитку, навчання, виховання та догляду за дитиною, результатом якої є здобуття дошкільної освіти у відповідності до результатів, визначених освітніми програмами, а також забезпечення безпеки життя та здоров'я дитини, належних умов її перебування в закладі дошкільної освіти.

Згідно Закону України «Про дошкільну освіту» (2025) освітню діяльність у сфері дошкільної освіти забезпечують заклади дошкільної освіти, які функціонують на підставі ліцензії на провадження освітньої діяльності в сфері дошкільної освіти [4]. Разом з тим, окрім очної форми здобуття дошкільної освіти, законодавство також передбачає мережеву, дистанційну, сімейну (домашню) форми та педагогічний патронаж.

Серед головних чинників, які впливають на організацію дошкільної освіти на сучасному етапі, визначають такі: відповідність законам «Про освіту» (2017) та «Про дошкільну освіту» (2024) та іншим нормативно-правовим актам у сфері дошкільної освіти; освітні та парціальні програми; програми розвитку закладу дошкільної освіти та річний план роботи закладу дошкільної освіти.

Необхідною умовою організації освітньої діяльності закладів дошкільної освіти є створення безпечного, здорового та інклюзивного середовища. Окрім того освітня діяльність у сфері дошкільної освіти повинна здійснюватися з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, а також їхніх особливих освітніх потреб.

Основним документом, що визначає зміст освітньої діяльності в галузі дошкільної освіти є Державний стандарт дошкільної освіти (2025), що базується на таких ціннісних орієнтирах, як: самоцінність дошкільного дитинства, дитиноцентризм; особистісна зорієнтованість, віра в дитину; радість пізнання, дитяча ініціатива та творчість, ігрова діяльність як провідна; опора на загальнолюдські, національні та родинні цінності; єдність розвитку, виховання та навчання; педагогічне партнерство [1]. З урахуванням вимог Державного стандарту укладаються освітні програми дошкільного виховання.

Як ми вже зазначали, організація освітнього процесу залежить від особливостей освітньої або парціальної програми, які обирає заклад дошкільної освіти та у відповідності до яких реалізуються вимоги до результатів навчання, передбачених Державним стандартом початкової освіти. В одному закладі освіти може використовуватися одна або кілька освітніх і парціальних програм (рис. 2), відмінність між якими полягає в тому, що освітні програми містять «комплекс

освітніх компонентів за всіма освітніми напрямками державного стандарту, реалізація яких має забезпечити досягнення вихованцями визначених цією програмою очікуваних результатів навчання і компетентностей» [4], тоді як парціальна програма може містити комплекс освітніх компонентів з одного або декількох освітніх напрямів державного стандарту.

Джерело: [3].

Зазначимо, що вибір освітньої чи парціальної програми залежить від: потреб та інтересів вихованців; регіональних особливостей; особливостей та специфіки діяльності закладу дошкільної освіти; рівня та специфіки фахової підготовки педагогічних кадрів у галузі дошкільної освіти тощо. Якщо дошкільна освіта реалізується в сімейній (домашній) формі, то вибір програми – це вибір батьків.

Л. Козак, досліджуючи питання сучасних форм організації освітнього

процесу в закладах дошкільної освіти, стверджує, що «організовану освітню діяльність з дітьми дошкільного віку доцільно проводити у формі педагогічного спілкування в колі, різних видів занять, освітніх ситуацій та подорожей, тематичних проєктів, прогулянок, дослідницько-пошукової діяльності, ігор, гурткової роботи, продуктивної праці, самостійної діяльності дітей відповідно до завдань фізичного, соціального, комунікативного, пізнавального та художньо-естетичного розвитку» [5, с. 50], що зумовлено потребами дітей дошкільного віку в цікавій, проблемно-ігровій, розвивальній, особистісно зорієнтованій спрямованості освітнього процесу, що, власне, супроводжується використанням вихователями сучасних форм, методів, технологій навчання та виховання.

Сьогодення перед дошкільною освітою стоять реальні виклики, спричинені масштабними руйнуваннями та пошкодженнями закладів дошкільної освіти, необхідністю розширення їх мережі; потребами у створенні безпечного освітнього середовища та облаштування бомбосховищ або укриттів у закладах дошкільної освіти для всіх учасників освітнього процесу; необхідністю відновлення та ефективної організації освітнього процесу в дошкільлі в умовах воєнного стану та в повоєнний період; потребою у вирішенні питань психологічної, методичної та інформаційної підтримки всіх учасників освітнього процесу системи (працівників закладів дошкільної освіти, вихованців, батьків або осіб, які їх замінюють); ризиками втрати кадрового потенціалу, що виникли внаслідок масштабних переміщень педагогічних кадрів в умовах війни та через низьку заробітну плату тощо; проблемами налагодження ефективної комунікації між учасниками освітнього процесу [6, с. 44].

Отже, особливості організації освітньої діяльності закладів дошкільної освіти в Україні у XXI столітті визначаються, насамперед, розумінням дошкільної освіти як передумови та потреби в закладанні міцного фундаменту для здобуття особистістю освіти впродовж життя, а також цілями та завданнями дошкільної освіти, які полягають у формуванні у вихованців суспільних потреб, загальнолюдських і національних цінностей, потреби в здоровому способі життя та екологічної поведінки, цінностей пізнання та розвитку. Організація освітньої

діяльності в системі дошкільної освіти регулюється законодавством та нормативно-правовими документами, у відповідності до яких здійснюється діяльність закладів освіти. Необхідною умовою організації їх освітньої діяльності є створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища. Форми організації дошкільної освіти різняться в залежності від потреб дитини, батьків, регіональних особливостей, кадрового потенціалу тощо. Зміст дошкільної освіти визначається безпосередньо закладом дошкільної освіти у відповідності до вимог Державного стандарту дошкільної освіти за однією або кількома освітніми або парціальними програмами.

Зважаючи на виклики сьогодення, актуальними напрямками для наступних наукових досліджень є вивчення умов подолання освітніх втрат, спричинених військовою агресією росії, демографічною кризою, підвищенням захворюваності дітей дошкільного віку, організації освітнього процесу в інклюзивних групах тощо.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт дошкільної освіти. 2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.05.2026 р.).
2. Дошкільна освіта. Нормативно-правова база. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/doshkilna-osvita-2/normatyvno-pravova-baza-doshkillia> (дата звернення: 05.05.2026 р.).
3. Дошкільна освіта. Перелік навчальної літератури, програми рекомендовані МОН. URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1-6Qn3PRPqSpDreBZkBFwaPO_ZVWwhAkO-FGGutGpmC8/edit?gid=1947501369#gid=1947501369 (дата звернення: 05.05.2026 р.).
4. Про дошкільну освіту: Закон України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> (дата звернення: 05.05.2026 р.).
5. Козак Л. Характеристика сучасних форм організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. *Інноватика у вихованні*. 2020. № 1(12). С. 49-57. URL: <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i12.308>.
6. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. Київ: 2022. 358 с. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf (дата звернення: 05.05.2026 р.).

References

1. Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity [State standard of preschool education]. 2025. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-%D0%BF#Text> [Accessed 05 May 2026].
2. Doshkilna osvita. Normatyvno-pravova baza [Preschool education. Regulatory and legal framework]. Available at: <https://mon.gov.ua/osvita-2/doshkilna-osvita-2/normatyvno-pravova-baza-doshkillia> [Accessed 05 May 2026].
3. Doshkilna osvita. Perelik navchalnoi literatury, prohramy rekomendovani MON [Preschool education. List of educational literature, programs recommended by the Ministry of Education and Science]. Available at: [https://docs.google.com/spreadsheets/d/1-](https://docs.google.com/spreadsheets/d/1-6Qn3PRPqSpDreBZkBFwaPO_ZVWwhAkO-FGGutGpmC8/edit?gid=1947501369#gid=1947501369)

[6Qn3PRPqSpDreBZkBFwaPO_ZVWwhAkO-FGGutGpmC8/edit?gid=1947501369#gid=1947501369](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text) [Accessed 05 May 2026].

4. Pro doshkilnu osvitu: Zakon Ukrainy [On preschool education: Law of Ukraine]. 2024. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> [Accessed 05 May 2026].

5. Kozak, L. 2020. Kharakterystyka suchasnykh form orhanizatsii osvithnoho protsesu v zakladakh doshkilnoi osvity [Characteristics of modern forms of organization of the educational process in preschool educational institutions]. *Innovation in education*, 1(12), pp. 49-57. Available at: <https://doi.org/10.35619/iu.v1i12.308>.

6. Osvita Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. Infomatsiino-analitychnyi zbirnyk [Education in Ukraine under martial law. Information and analytical collection]. 2022. Kyiv. Available at: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf [Accessed 05 May 2026].

УДК 37.091.12:005.32

РОЛЬ КЕРІВНИКА ЗЗСО В ОРГАНІЗАЦІЇ КОМАНДНОЇ РОБОТИ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ

Михайлюк О.В., Попович О.М.

THE ROLE OF THE PRINCIPAL OF A GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTION IN ORGANIZING TEAMWORK AMONG THE TEACHING STAFF

Mykhailiuk O., Popovich Oksana

У статті розкрито роль керівника закладу загальної середньої освіти в організації командної роботи педагогічного колективу в умовах сучасних освітніх трансформацій. Обґрунтовано значення командної взаємодії педагогів як важливого чинника підвищення якості освітнього процесу, розвитку фахових компетентностей вчителів та забезпечення ефективного функціонування закладу освіти. Визначено основні напрями управлінської діяльності керівника закладу освіти, що сприяють формуванню згуртованого педагогічного колективу, зокрема створення сприятливого психологічного клімату, розвиток внутрішньої комунікації, мотивація педагогів до співпраці та впровадження інноваційних форм організації спільної діяльності. Окреслено форми організації командної роботи, серед яких педагогічні ради, методичні об'єднання, творчі групи, професійні спільноти тощо. Наголошено, що ефективність командної роботи педагогічного колективу значною мірою залежить від управлінської компетентності та лідерських якостей керівника закладу освіти.

Ключові слова: заклад загальної середньої освіти, керівник закладу освіти, педагогічний колектив, командна робота, управління командою, педагогічна взаємодія, лідерство, фасилітація, професійний розвиток педагогів.

The article examines the role of the head of a general secondary education institution in organizing teamwork within the teaching staff in the context of contemporary educational transformations. The significance of teachers' collaborative interaction is substantiated as an important factor in improving the quality of the educational process, developing teachers' professional competencies, and ensuring the effective functioning of an educational institution. The main directions of managerial activity of the school head are identified, contributing to the formation of a cohesive

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>